

ДАНЕВА, Рената¹

УДК: 341.43(497.7)
341.43(4-672ЕУ)

ПРАВНИТЕ ПРЕДИЗВИЦИ НА АЗИЛОТ ВО ЕКОТ НА БЕГАЛСКАТА КРИЗА

Апстракт

Во овој труд ќе ја обработам темата „Правните предизвици на азилот во екот на бегалската криза“, каде ќе се запознаеме со поимот азил, како се стекнува статусот азилант, азилот во историјата, азил според македонското право, постапка за стекнување на право на азил, предизвиците на азилот, законската рамка, како и Секторот за азил.

Во нашиот правен систем прашањата коишто се поврзани со азилот се повикуваат на повеќе правни извори: *Уставот, Закон за странци, Закон за државјанство и Закон за меѓународна и привремена заштита.*

Правото на азил е едно од основните човечки права, според **Универзалната декларација за човекови права од 1948 година**. Секој има право да бара азил, освен криминалци и лица кои ги прекршиле принципите на Повелбата на Обединетите нации. Државите не се должни да дадат азил, туку тоа се прави на доброволна основа. Некои држави дозволуваат ова право да се бара во дипломатските претставништва и мисии.

За крај, преку примери од секојдневна пракса ќе утврдиме дали се почитуваат основните човекови права на лицата коишто бараат азил.

Клучни зборови: Прибежиште, азилант, бегалци, супсидијарна заштита,

DANEVA Renata²

UDK: 341.43(497.7)
341.43(4-672ЕУ)

THE LEGAL CHALLENGES OF ASYLUM IN THE ERA OF THE REFUGEE CRISIS

Abstract

In this paper I will discuss the topic "The legal challenges of asylum at the height of the refugee crisis", where we will get to know the term asylum, how the status of asylum seeker is acquired, asylum in history, asylum according to Macedonian law, procedure for acquiring the right to asylum, the challenges of asylum, the legal framework, as well as the Asylum Sector.

In our legal system, issues related to asylum refer to several legal sources: the Constitution, the Law on Foreigners, the Law on Citizenship and the Law on International and Temporary Protection.

The right to asylum is one of the basic human rights, according to the 1948 Universal Declaration of Human Rights. Everyone has the right to seek asylum, except criminals and persons who have violated the principles of the United Nations Charter. States are not obliged

¹ Рената Данева е студент на втор циклус на правни студии на Правниот факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Северна Македонија. Email: renata.207669@student.ugd.edu.mk

² Renata Daneva is an MA student in Legal studies at the Faculty of Law, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia. Email: renata.207669@student.ugd.edu.mk

to grant asylum, but it is done on a voluntary basis. Some countries allow this right to be claimed in diplomatic missions and missions.

Finally, through examples from everyday practice in this area, we will determine whether the rights of persons seeking asylum are respected in order to determine whether the basic human rights of persons seeking asylum are respected.

Key words: Refuge, Asylumant, Refugees, subsidiary protection

Вовед

Повеќето луѓе во светот имале искуство да го напуштат местото каде што пораснале, можеби тоа било до следното село или град. Но, за некои луѓе, е потребно целосно да ја напуштат својата земја – понекогаш на кратко, но понекогаш засекогаш. Широм светот, луѓето секој ден ја донесуваат една од најтешките одлуки во животот – да го напуштат својот дом во потрага по побезбеден и подобар живот. Причините поради кои ја донесуваат оваа одлука може да бидат поради: работа, образование, прогон, кршење на човековите права, тортура, вооружени конфликти, кризи или насилство. Тоа најчесто се лица кои не се чувствуваат безбедно во својата земја или се мета поради тоа што прават или веруваат, пример поради нивната етничка припадност, религија, сексуалност или политички мислења. Овие патувања започнуваат со надеж дека ги очекува подобра иднина, но често знаат да завршат со страв и опасност. Некои од нив се чувствуваат сами и изолирани поради тоа што ја изгубиле својата поддршка – пријатели, роднини, итн. Многу често овие лица можат да станат плен на трговија со луѓе, некои од нив се приведени од страна на властите веднаш откако пристигнуваат во новата земјата. Откако ќе започнат со градење на нов живот – место коешто сè уште не им е доволно познато, многумина се сочуваат со расизам, ксенофобија и дискриминација. Со цел да се има попрецизна претстава за истражувањето во рамките на овој труд, на кратко ќе се образложат основните поими и дефиниции коишто го засегаат бегалското право – **Азил** во најопшта смисла се дефинира како прифаќање од страна на државата на пребегнатите лица и нивна заштита од акти на гонење, враќање или екстрадиција во државата од која побегнале. Азилот се појавил во античките држави, во почетокот претставувал место на кое поединецот можел да се сокрие, на места како храмови или светилишта. **Азилант** претставува лице кое ја напушта својата земја на живеење, влегува во друга земја и аплицира за азил (т.е. меѓународна заштита) во друга земја. **Барател на азил** е имигрант кој бил присилно раселен и можеби ја напушта својата татковина поради војна или други фактори што им нанесуваат штета на нив или на нивното семејство. Едно лице станува азилант со поднесување формална апликација за правото на престој во друга земја и го задржува тој статус до завршување на апликацијата. Релевантните имиграциски власти во земјата на азил утврдуваат дали на азилантот ќе му биде дадена заштита и ќе стане официјално признат бегалец или дали азилот ќе биде одбиен, а азилантот ќе стане илегален имигрант од кого може да биде побарано да ја напушти земјата, па дури и да биде депортиран. Азилантот е признаен како бегалец и добива статус на бегалец доколку неговите околности спаѓаат во дефиницијата за бегалец според **Конвенцијата за бегалци од 1951 година** или други закони за бегалци - како што е Европската конвенција за човекови права, доколку се бара азил во рамките на Европската Унија. Тука би можело да се спомне и супсидијарната заштита за лицата кои бараат азил а кои не се квалификуваат како бегалци. Ова претставува опција да добијат азил оние кои немаат основан страв од прогон (што е потребно за статус на бегалец согласно Конвенцијата од 1951 година), но

имаат значителен ризик да бидат подложени на тортура или сериозни штета доколку се вратат во нивната земја на потекло, од причини што вклучуваат војна, насилство, конфликти и масовно кршење на човековите права.

Барател на азил е лице кое ја напуштило својата земја и бара заштита од прогон и сериозни прекршувања на човековите права во друга земја, но кое сè уште не е законски признаено како бегалец и чека да добие одлука за своето барање за азил. Барањето азил е човеково право. Ова значи дека на секој треба да му биде дозволено да влезе во друга земја за да побара азил. Не е секогаш лесно да се разбере разликата меѓу мигранти, баратели на азил, бегалци и други групи, особено кога секојдневно погрешно се употребуваат овие термини. Зборот „мигрант“ опишува лице што се сели од едно место, регион или држава во друго. Терминот „барател на азил“ се однесува на мигрант што бара меѓународна заштита. Во Европа, меѓународната заштита може да биде во форма на статус на бегалец или супсидијарна заштита. Во македонското законодавство азилот и правото на азил е уредено со Законот за меѓународна и привремена заштита.³ Со овој закон се уредуваат условите и постапката за добивање на право на меѓународна заштита како и престанок, укинување и поништување на право на азил на странец или лице без државјанство, како и правата и должностите на барателите на право на азил и лицата на кои им е признаено право на азил во Република Северна Македонија. Правото на азил се дава под услови и постапка предвидени со овој закон, на следниве категории лица: лице со статус на бегалец (бегалец согласно со Женевската Конвенција)⁴ и лице под супсидијарна заштита согласно со одредбите од овој закон. Барател на право на азил е странец кој бара меѓународна заштита од Република Северна Македонија, кој искажал намера или поднел барање за признавање на право на азил, за кое не е донесена конечна одлука во постапката за признавање право на азил. Северна Македонија има повеќе закони кои го уредуваат правото на азил. *Lex specialis*, меѓу нив, е Законот за меѓународна и привремена заштита⁵ кој е во сила од 19 април 2018 година. Со влегувањето во сила на новиот закон престана да важи дотогашниот Закон за азил и привремена заштита кој беше донесен во 2003 година и оттогаш беше предмет на неколку измени и дополнувања. Со оглед на тоа дека постапките за азил во судска инстанца кои беа од интерес за оваа анализа, беа започнати пред донесувањето на новиот закон и за нив релевантен е поранешниот закон, оваа анализа ќе се темели на неговите одредби. Законот ги уредува условите и постапката за добивање и престанок на правото на азил и привремена заштита, како и правата и должностите на барателите на азил, лицата на кои им е признаено право на азил и лицата под привремена заштита. Законот вклучува многу клучни одредби од Конвенцијата за статусот на бегалците од 28 јули 1951 година (Женевската конвенција) и Протоколот за статусот на бегалците од 31 јануари 1967 година, документи на Организацијата на Обединетите нации (ООН) кои Северна Македонија ги има прифатено и ратификувано. Конвенцијата е темелот на меѓународното право за бегалците и го воспоставува минимумот стандарди за постапување со лица за кои е утврдено дека ги задоволуваат критериумите за статус на бегалец. Сепак, кога станува збор за причините за исклучување од правото на азил,

³ Закон за меѓународна и привремена заштита (Службен весник на РС М.бр: 64/2018 од 11.04.2018)

⁴ Женевски Конвенции од 12 август 1949 и дополнителни протоколи од 1977 и 2005 - [ZENEVSKI KONVENCIJ 19 11 2019 MK .pdf \(ckrm.org.mk\)](#)

⁵ Закон за меѓународна и привремена заштита (Службен весник на РС М.бр: 64/2018 од 11.04.2018)

законот не е во целост усогласен со Женевската конвенција.⁶ Покрај општите принципи на меѓународното право за бегалци, со оглед на моменталниот статус на Северна Македонија како земја-кандидат за членство во Европската Унија, како и на нејзините напори да ги вгради европските законодавни инструменти во националното законодавство, законот отелотворува голем дел од европското право за азил (такви се на пример, основните одредби кои ја уредуваат супсидијарната заштита). Покрај основниот закон, супсидијарна примена во оваа област како *lex generalis* имаат Законот за општата управна постапка⁷ и Законот за управните спорови.⁸

Остварување на правото на азил во Македонија

По својата суштина и природа, постапката за признавање право на азил е управна постапка која во прв степен ја спроведува Министерството за внатрешни работи (МВР). Организациона единица надлежна за постапката за азил беше Одделението за азил до октомври 2015 година, кога истото се трансформираше во Сектор за азил, во рамки на кој функционираат две одделенија: Одделение за регистрација на баратели на азил и комуникација со европскиот систем за азил и меѓународна соработка и Одделение за водење на постапката по поднесени барања за признавање право на азил и определување на матичен број. Странец на граничен премин или во внатрешноста на територијата на Република Северна Македонија може усно или писмено да искаже намера за поднесување на барање за признавање право на азил пред полициски службеник на Министерството за внатрешни работи. Полицискиот службеник пред кој е искажана намерата е потребно да го упати лицето во рок од 72 часа да поднесе барање за признавање право на азил пред службеник од Секторот за азил во просториите на Секторот за азил. Доколку не постапи согласно претходно наведеното, се постапува согласно прописите за странците. Барател на азил е странец кој бара заштита од Република Северна Македонија и поднел барање за признавање право на азил, за кое не е донесена конечна одлука во постапката за признавање право на азил. Барателот на право на азил мора да побара признавање право на азил кога влегува во Република Северна Македонија. Барањето се искажува на полицијата на граничниот премин или во најблиската полициска станица, во прифатен центар за странци или до Секторот за азил. Полицискиот службеник го спроведува барателот до Прифатниот центар за баратели на азил. По поднесување на барањето ќе биде спроведен првичен разговор. Барателот на право на азил кој престојува на територијата на Република Северна Македонија, поднесува барање за признавање право на азил до Секторот за азил. Барањето за азил се поднесува писмено или усно на записник, на македонски јазик или на јазикот на земјата на потекло, на некој од пошироко прифатените странски јазици или на јазик за кој може разумно да се претпостави дека барателот на право на азил го разбира. Барањето за признавање право на азил се поднесува писмено или усно на записник, на македонски јазик и неговото кирилско писмо, или ако тоа не е можно, на јазикот на земјата на потекло, на некој од пошироко прифатените странски јазици или на јазик за кој може разумно да се претпостави дека барателот на право на азил го разбира. По поднесување на барањето

⁶ Женевски Конвенции од 12 август 1949 и дополнителни протоколи од 1977 и 2005 - [ZENEVSKI KONVENЦИИ 19 11 2019 MK .pdf \(ckrm.org.mk\)](#)

⁷ Закон за општа управна постапка (“Сл. Весник на Р. Македонија, бр.124 од 23.07.2015 година”) - [3 A K O H \(digu.gov.mk\)](#)

⁸ Закон за управни спорови („Службен весник на Република Македонија“ бр.62/2006, 150/2010 и 96/2019)

за признавање право на азил, барателот на азил се фотографира и му се земаат отпечатоци од прсти. По приемот на барањето за признавање право на азил во Секторот за азил, се спроведува првичен разговор за регистрација на барателот на азил со пополнување на пропишан образец. По поднесувањето на барањето за азил, Секторот за азил во рок од три работни дена ќе му издаде потврда на барателот на право на азил со печат, број и датум на поднесувањето, со која се потврдува статусот на барателот на азил и се докажува дека на барателот на азил му е дозволено да остане на територијата на Република Македонија додека трае постапката по неговото барање за признавање на право на азил. Во случај на неиздавање на потврдата во рокот, барателот на право на азил има право да поднесе приговор до Секторот за азил, во рок од 15 дена од денот на истекување на рокот. По приговорот одлучува раководителот на непосредно повисоката организациска единица во Министерството за внатрешни работи во чиј делокруг е да одлучува по приговорот, во рок од 15 дена од денот на приемот на приговорот. Во случај кога истовремено се поднесени голем број на барања за признавање на право на азил, рокот за издавање на потврда од страна на Секторот за азил може да се продолжи за 10 работни дена. Секторот за азил во Министерството за внатрешни работи ќе ги извести во писмена форма и усно барателите на право на азил на јазик за кој може разумно да се претпостави дека го разбираат и во рок не подолг од 15 дена од денот на поднесувањето на барањето за признавање на право на азил, за начинот на спроведување на постапката за признавање на право на азил, за правата и обврските на барателите на право на азил во таа постапка, за можните последици доколку не се придржуваат до нивните обврски и не соработуваат со надлежните органи, како и во врска со условите за прифаќање, правото на правна помош, како и правото да контактираат со лица кои даваат правна помош, претставници на Високиот комесаријат за бегалци и невладини хуманитарни организации, во сите фази од постапката и каде и да се наоѓаат барателите на право на азил.

Остварување на правото на азил во Европската Унија

Во контекст на Европа, меѓународната заштита опфаќа статус на бегалци и статус на супсидијарна заштита. Вториот се однесува на лица, кои не се квалификуваат за статус на бегалец, но се подобни за заштита затоа што се изложени на ризик за сериозна повреда, како што е смртна казна или погубување; измачување (тортура) или нечовечко или понижувачко постапување или казнување во земјата на потекло; или сериозна и индивидуална закана по нивниот живот заради недискриминирачко насилство во ситуации на меѓународен или внатрешен вооружен конфликт. Официјалната статистика прави разлика помеѓу две групи на присилно раселени лица: а) бегалци и баратели на азил кои преминале меѓународни граници; и б) внатрешно раселени лица (ВРЛ) кои се раселени во рамки на нивната држава.

Бегалци се лица кои избегале од нивната држава поради основан страв од прогон поради причини како што се раса, религија, националност, членство/припадност на одредена социјална група или политичко мислење и преминале меѓународна граница во потрага по безбедност. Внатрешно раселените лица не ја преминале границата на својата земја, но сепак може да се најдат во ранлива ситуација.

Во јуни 2020, Високиот комесаријат за бегалци при Обединетите нации (УНХЦР) соопшти дека вкупната засегната популација опфаќа приближно 80 милиони, вклучувајќи 26,4 милиони бегалци, 4,2 милиони баратели на азил, 45,7 милиони внатрешно раселени лица и 3.6 милиони Венецуелци раселени во странство. 37 Две третини од глобалното бегалско население доаѓаат од пет земји на потекло: Сирија,

Венецуела, Авганистан, Јужен Судан и Мјанмар (по опаѓачки редослед). Огромното мнозинство на раселени популации е сместено во земји и заедници во соседството на центарот на кризата, кои често се земји во развој. Во 2020 година, Турција продолжи да биде водечка земја домаќин, а потоа следат Колумбија, Пакистан, Уганда и Германија. Пандемијата на Ковид-19, која се појави во 2020 година, имаше длабоко и сложено влијание, како во создавањето или засилувањето на потребите од заштита ширум светот, така и во спречувањето на пристапот до безбедноста.

Во овој предизвикувачки контекст, засегнатите страни кои се вклучени во обезбедувањето на заштита соодветно ја прилагодија својата работа за да обезбедат одреден континуитет во услугите, вклучително и нови модалитети за регистрирање и обработка на барања и зголемена употреба на технологија и дигитални решенија. Бидејќи меѓународната заедница продолжува со своите напори за решавање на комплексни аспекти на раселување на глобално ниво, фокусот на развој може да се менува од година во година, во насока на области каде што може да се постигне напредок за ублажување на состојбите на раселувањето или каде што може да се развијат нови модалитети за обезбедување заштита. Во 2020 година, две области беа во преден план на разговорите за меѓународна заштита, секоја од различни причини. Раселувањето беше меѓу областите кои беа под силно влијание на пандемијата поради ограничувањата на патувањето. Со ризиците поврзани со движењето за време на глобалната здравствена вонредна состојба, потребата за раселување за обезбедување безбедна правна насока беше уште понагласена. Истовремено, пандемијата им даде можност на државите да постигнат понатамошен напредок во областа на дигитализацијата со цел зголемување на ефикасноста во постапките за азил. Ограничувањата на патувањето за време на пандемијата на Ковид-19 значително влијаеја на можностите на барателите на азил да стигнат до територијата на ЕУ. Националните органи биле принудени брзо да се прилагодат на новите околности со прекинување или ограничување на регистрациите за краток период за време на првиот бран на пандемијата.

За тоа време, ЕУ+ земјите кои соработуваат во ЕУ ги организирале процесите и работната средина. Помалку баратели на азил биле насочени во Даблинската постапка, додека процесот за префрлување морало да се прилагоди со цел придржување до строгите здравствени барања. Притисокот врз здравствените системи бил дополнителен фактор што треба да се разгледува при одредувањето на земјата членка која е одговорна за барање за азил. Физичкото дистанцирање, затворањето објекти, протоколите за работа од далечина и здравствените протоколи имаа влијание врз сите чекори вклучени во обработката на барањата во прв и втор степен, вклучително и лични сослушувања, обезбедување толкување, известување за одлуки, управување со бројот на случаи, обука и проценки на квалитетот. Кога е можно, овие задачи биле извршувани од далечина со помош на дигитални технологии, како што е видео-конференција. Внатрешните работни аранжмани во првостепената и второстепената администрација биле прилагодени за да се сведе на минимум нарушувањето на услугите, притоа почитувајќи ги мерките за јавно здравје.

Како резултат на тоа, соодветно се продолжиле процедуралните временски ограничувања. Форматот за обезбедување информации биле префрлени на сесии во мала група, преку телефон или преку интернет сесии или видео упатства, додека дополнителните напори особено биле фокусирани на мерки за заштита и хигиена, протоколи што треба да се следат, медицинска поддршка и упатства за да се избегне

заразата. Правната помош и застапеноста беа обезбедени од далечина или со ограничени интеракции лице в лице. Како директен резултат на рестриктивните мерки поврзани со Ковид-19, во неколку земји беше пријавено ограничување на пристапот до правна помош на границите и во објектите за прифат и притвор. Со оглед на ограничената можност за спроведување мисии за утврдување на факти во земјите на потекло, ЕУ+ земјите се фокусираше на други методи за собирање информации за земјата на потекло (ИЗП) и одржување контакт со нивните извори. Во областа на прифат, ЕУ+ земјите ја прилагодиле организацијата и инфраструктурата за прифат на околностите на пандемијата на Ковид-19, воведувајќи мерки како што се првичен период на карантин по пристигнувањето, физичко дистанцирање и ограничено движење низ просториите за прифат, ограничувања при посети, како и дополнителни хигиенски мерки и заштитна опрема. Барањата за дополнителен простор дополнително ги оптоваруваат органите за прифат, раководството и персоналот за прифат, додека услугите за поддршка честопати биле намалени за одржување на физичкото растојание или биле одржувани преку Интернет. Ова имало особено неповолно влијание врз барателите со посебни потреби, кои на моменти биле лишени од целиот спектар на потребни услуги за поддршка.

Во поголемиот дел од ЕУ+ земјите, центрите за притвор станале помалку исполнети поради ограничувањата на Ковид-19, бидејќи било прекинато отстранувањето на одбиените баратели, а државјаните на трети земји биле ослободени. Една од областите кои беа погодени од пандемијата беше содржината на заштитата и интеграција на корисниците на заштита. Доцнењата во продолжувањето на дозволите за престој поради нарушени услуги честопати воделе до правна несигурност и го попречувале пристапот до други права, како што се домување, вработување и здравствена заштита. Постапките за семејно обединување биле запрени или значително одложени, а можностите за вработување се намалиле.

Адекватната поддршка со помош на школување преку интернет за децата честопати е предизвик како резултат на недостаток на компјутери, интернет врска или несигурна состојба на домување, што не обезбедуваше посебно тивко место за учење. Програмите за поддршка и индивидуалните планови за интеграција на корисниците биле проширени или прилагодени на новите околности. Ограничувањето на патувањата природно влијаеше на спроведувањето на враќањето. Бројот на присилни враќања значително опаднале, додека доброволните враќања продолжиле според потребните здравствени протоколи и мерки на претпазливост. Многу земји ги суспендираа не само постапките за враќање, туку и издавањето на решенија за враќање, со што се продолжи периодот на доброволно заминување. Генерално, ЕУ+ земјите направија извонредни напори да обезбедат континуитет на услугите, покажувајќи ја отпорноста и флексибилноста на националните системи за азил и прифат наспроти неочекувани случувања. Паралелно на тоа, судските власти ги разгледувале новите мерки за да се уверат дека се во согласност со законските стандарди и гаранции.

Искуствата на Европската Унија поврзани со пандемијата Ковид 19

Пандемијата Ковид-19 обезбеди нов поттик за продолжување или забрзување на употребата на дигиталните технологии во областа на азилот. Во 2020 година, ЕУ+ земјите развиле и спроведоа нови електронски системи низ фазите на постапката за азил. Дигитални решенија биле користени за регистрација на барања преку интернет; потврда на идентитетот на барателот; поднесување документ; сослушување од

далечина; обезбедување информации, правна помош и услуги за толкување; јазична анализа; известување за одлуки и информации за статус на случајот; поднесување жалби и дигитални потписи за издавање одлуки; и обезбедување поддршка за интеграција, вклучително учење јазик, социјална ориентација и обуки за вработување. Голем број на земји, исто така, ги подобриле и своите електронски системи за управување со прифатот и инфраструктурата за информатички технологии и инвестирале во повеќе опрема за информатички технологии во објектите за прифат.

Во областа на враќањето, ЕУ+ земјите се ориентирале кон постапките за комуникација и советување за реинтеграција од далечина, додека алатките преку интернет ја олесниле комуникацијата со трети земји за идентификација на постапките на повратниците и издавање патни исправи. Воедно, дигитални технологии биле користени и во контекст на раселување, како што се далечински сослушувања и виртуелна ориентација пред поаѓање, во обид да се обезбеди континуитет на услугите. Иако има многу придобивки од дигитализацијата, вниманието е насочено и кон потенцијалните ризици, вклучително и согласноста за користење лични податоци; проблеми со пристапноста за одредени профили на баратели кои можеби немаат вештини за дигитална писменост или немаат пристап до опрема и поврзување; недостаток на човечка интеракција во обезбедувањето услуги (на пример, во грижата за лица со посебни потреби); и зголемување на довербата меѓу целните групи за поттикнување на значајно користење. Како што напредува работата во насока на процесите на дигитализација, овие проблеми мора да бидат земени предвид и соодветно да се решат. За време на испитувањето на барањата за меѓународна заштита во прв степен, земјите членки, под одредени услови, може да користат специјални процедури – како што се забрзани постапки, гранични процедури или приоритетни процедури – притоа придржувајќи се кон основните принципи и гаранции утврдени во правото на ЕУ. Различни видови гранични процедури се воведени или проширени во 2020 година, обично фокусирани на брза обработка. Понекогаш, во некои земји членки се создавало загриженост за состојбата на сместување на границата, прибегнување кон притвор и заштита на гаранциите на барателите со посебни потреби.

ЕУ+ земјите се фокусирале на периодично разгледување на нивните списоци на безбедни земји на потекло, што резултирало со неколку измени на овие списоци во 2020 година. Списоците служат како основна информација за барањата за азил кои се насочени кон забрзана постапка, а тренд забележан во ЕУ+ земјите во 2020 година било давање приоритет на случаите според забрзаната постапка за време на првата фаза од пандемијата Ковид-19. Преку законски измени и промени во политиките, многу ЕУ+ земји исто така ги дефинираа критериумите за повторени или последователни барања за меѓународна заштита за да се спречи злоупотреба на системот за азил со поднесување на повторени барања без вредност.

Генерално, во 2020 година ЕУ+ земјите примиле околу 56.000 повторени барања, што претставува намалување од 19 % во апсолутните бројки во споредба со 2019 година, но зголемување од 2 процентни поени во уделот на повторените барања во вкупниот број на апликации. Напорите во 2020 година се фокусирале на брза и ефикасна обработка, истовремено обезбедувајќи гаранции за барателите во ЕУ+ земјите. Падот на барањата за азил во 2020 година даде можност да се разгледаат тековните практики; да се воведат поефикасни методи, вклучително и преку дигитализација; да се издадат нови упатства за проценка на барањата; и да се решат заостанатите нерешени случаи. Во врска со значителното намалување на бројот на

поднесени барања, таквите измени можеби придонесоа за бројот на издадени одлуки во ЕУ+ земјите да биде поголем од бројот на поднесени барања за прв пат од 2017 година.

Генерално, властите за азил во ЕУ+ земјите издаде околу 534.500 првостепени решенија во 2020 година, каде што повеќе од четири петтини од сите првостепени одлуки се однесуваат на само пет земји: Германија (24 %), Шпанија (23 %), Франција (16 %), Грција (12 %) и Италија (8 %). Повеќето првостепени решенија биле издадени на државјани на Сирија, Венецуела, Авганистан и Колумбија (по опаѓачки редослед). Покрај тоа, биле повлечени околу 47.200 барања, што е најмал број од 2013 година и повеќе од една четвртина помалку во споредба со 2019 година. Падот на бројот на поднесени барања и на бројот на повлечени барања резултирал во сооднос од 1 повлекување за секои 10 поднесени барања во 2020 година, слично на 2019 година. Додека податоците на Евростат не го означуваат видот на повлекување, податоците на Системот за рано предупредување и подготвеност укажуваат на тоа дека повеќето повлечени барања во 2020 година биле повлечени индиректно, како и претходните години. Повлекувањата, особено имплицитните, може да послужат како посреден индикатор за избегнување и почеток на секундарни движења кон други ЕУ+ земји. Во согласност со ова толкување, повеќето повлекувања се одвиваа во земјите членки што се во првите редови, како што се Грција и Италија, кои заедно сочинувале повеќе од две петтини од сите повлекувања. Додека обемот на одлуки за барања во прв степен останале релативно стабилни во 2020 година, бројот на решенија издадени во втор или повисок степен се намалил за речиси една петтина: од околу 300.000 во 2018 и 2019 година на околу 237.000 во 2020 година. Слично на претходните години, повеќе од две третини од сите одлуки издадени во жалби или ревизија се однесуваа на три ЕУ+ земји: Германија (42 % од вкупните одлуки на втор степен или повисоките степени), Франција (18 %) и Италија (10 %). Во 2020 година, повеќе од две на секои пет одлуки во втор или повисок степен беа издадени на Авганистанци, Ирачани, Пакистанци, Сиријци и Нигеријци, истиот модел кој беше забележан во 2019 година. Законодавните и политички промени во втор степен во ЕУ+ земјите се фокусира на реорганизација на второстепени тела за да се зајакне специјализацијата; суспендирање на враќање за време на жалба; и привремени прилагодувања на пишани и усни постапки, како и временски рокови, поради ограничувањата од Ковид-19.

Македонското и Балканското искуство во бегалската криза

Статистичките податоци за баратели на азил за 2019 година, и до август 2020 година се следниве: Во текот на 2019 година, во Секторот за азил примени се 452 барања за признавање право на азил, за 490 лица. Во 2019 година, Секторот за азил за едно лице од Република Косово, донесува решение со кое му признава статус на супсидијарна заштита. Исто така за 14 лица било донесено решение со кое се одбива барањето за меѓународна заштита, додека за 475 лица е запрена постапката за меѓународна заштита од причини што : го повлекува барањето за признавање на право на азил не се јавил на покана за сослушување во Сектор за азил, а својот изостанок не го оправдал во рок од 5 дена од денот за закажаното сослушување или го напуштил местото определено за негово сместување без одобрение за време на траење на постапката, подолго од 3 дена без да го извести надлежниот орган или не обезбеди согласност од надлежниот орган за напуштање на местото определено за негово сместување. Во периодот од 01.01.2020 до 15.08.2020 година до Секторот за азил биле

поднесени 181 барање за признавање право на азил. За едно лице било донесено решение со кое му се признава статус на супсидијарна заштита.

За 15 лица било донесено решение со кое му се одбива барањето за признавање право на азил и на 13 лица е запрена постапката за меѓународна заштита. Исто така како една актуелна тема во поглед на азил и миграции, би можело да се спомене транзитната рута – Западен Балкан, односно транзитна рута за нерегуларните мигранти кои се обидуваат да стигнат до Западна Европа од Турција. И покрај значителното намалување на бројот на нерегуларни мигранти кои пристигнуваат на надворешните граници на ЕУ од миграциската криза во 2015 година, притисокот врз Западен Балкан останува голем, а воедно зголемено е криумчарењето и побарувачката за услуги за премин на границите. На пример, во првите десет месеци од 2020 година, на рутата на Западен Балкан се забележува за 122% поголем проток на луѓе во споредба со истиот период во 2019 година, што укажува на тренд на постојано движење во регионот и пошироко.

Властите во некои земји во регионот спроведуваат мерки како што се зајакнување на граничните контроли, кои имаа влијание на мигрантската рута и го отежнува движењето низ регионот. Воедно, овие мерки првенствено ги забавуваат или пренасочуваат миграциските движења наместо да ги спречат или обесхрабрат. Нерегуларните мигранти обично се обидуваат да ја преминат границата неколку пати и многумина на крајот успеваат. Друг несакан ефект на овие мерки е тоа што тие ја зголемуваат побарувачката за прекугранични услуги. Во контекст на ЗБ, како активна транзитна област, подолго задржување на мигрантите (особено оние со нерегулиран статус), отежнат премин на границите и зголемување на цените на криумчарење, несомнено претставуваат околности што ги зголемуваат факторите на ризик и изложеноста на мигрантите на разни форми на злоупотреба, насилство или експлоатација, особено најранливите (жени, деца, малолетни лица без придружба). Иако смртните случаи по западнобалканската рута се релативно ретки, тие сепак се случуваат. Бројот на мигранти кои нелегално влегле (или биле спречени на влез) во Северна Македонија во 2020 година беше 32.100, но само 211 лица поднеле барање за признавање на правно на азил, што претставува намалување на барањата за азил во споредба со 2019 година (490 лица поднеле барање). Во истиот период не се регистрирани намери за поднесување на барање за азил. Супсидијарна заштита е доделена на само на 1 лице додека статус на бегалец не е доделено на ниту едно лице во 2020 година. Министерството за внатрешни работи на РСМ има поднесено 230 кривични пријави против 269 странски државјани, најчесто заради фалсификување на исправи, непостапување според здравствени прописи за време на пандемија, загрозување на безбедност и др. Воедно МВР поднесе и 65 кривични пријави против 91 лице (81 државјани на РСМ и 10 странски државјани) за кривично дело криумчарење на мигранти што претставува зголемување на пријавите во споредба на минатата година. Северна Македонија е домаќин на бегалци уште од своето осамостојување во 1991 година, со пристигнувањето на бегалци од Босна и Херцеговина (БиХ) и Хрватска. Значителен прилив од поголеми размери имало во 1999 година како резултат на конфликтот на Косово, кога привремена хуманитарна заштита им беше доделена на 400.000 бегалци од регионот, од кои 360 000 беа од Косово. Во моментот во нашата држава има околу 250 бегалци од косовската криза кои веќе 20 години немаат трајно решение за нивниот правен статус.

Заклучок

Од сето погоре наведено, можеме да сумираме дека азилот претставува едно право кое му се дава на едно лице да најде свое засолниште, како резултат на одредени причини. Азилот е форма на заштита која дозволува поединецот да остане во земјата каде што се плаши од прогон или штета. Луѓето кои бегаат од своите земји затоа што се плашат од прогон можат да поднесат барање за азил. Ако добијат азил, тоа им дава заштита и право да останат во земјата. Оние кои добиваат азил се нарекуваат азиланти. Може да кажеме дека со сигурност на лицата кои бараат заштита, им е потребна значителна поддршка – како финансиска и психолошка поддршка. Оние кои добиваат поддршка за азил понекогаш немаат избор каде и со кого да живеат за време на обработката на нивниот случај. Понекогаш на луѓето кои бараат азил генерално не им е дозволено да работат, а финансиската поддршка е значително помала од бенефициите за социјална помош, оставајќи ги луѓето зависни од банките за храна. Министерството за внатрешни работи исто така понекогаш е критикувано за постапувањето со барањата за азил, вклучително и значителен заостаток, каде поголем број луѓе чекаат повеќе од шест месеци за одлука во врска со својот случај. Постојат долгогодишни прашања околу квалитетот и адекватноста на сместувањето за азил, вклучително и широко распространета употреба на сместување за „непредвидени ситуации“, несоодветна поддршка и слаба комуникација и ангажман на засегнатите страни. Луѓето во имотите за азил чувствуваат дека не се слушаат кога пријавуваат проблеми или проблеми во нивното сместување. Министерството за внатрешни работи треба да ја подобри координацијата како и комуникацијата со засегнатите страни, за да имаме позитивен исход на крајот од целата постапка. Искуствата со азил во Европа и Балканот покажуваат комплексна слика на правни, политички и хуманитарни предизвици. Додека ЕУ има воспоставено релативно стабилен, но не секогаш ефикасен систем за азил, Балканот се соочува со постојани тешкотии во обезбедувањето соодветна заштита и поддршка за бегалците.

Користена литература

EASO Asylum Report 2021

Женевски Конвенции од 12 август 1949 и дополнителни протоколи од 1977 и 2005 – достапни на [ZENEVSKI KONVENCII 19 11 2019 MK .pdf \(ckrm.org.mk\)](https://www.zenevski-konvencii.mk)

Закон за азил и привремена заштита („Службен весник на Република Северна Македонија“ број 49/2003, 66/2007, 142/2008, 146/2009, 166/12, 101/15, 152/15, 55/16 и 71/16)

Закон за меѓународна и привремена заштита (Службен весник на РС М.бр: 64/2018 од 11.04.2018)

Закон за општа управна постапка (“Сл. Весник на Р. Македонија, бр.124 од 23.07.2015 година”) - достапен на [3 A K O H \(digu.gov.mk\)](https://www.digu.gov.mk)

Закон за управни спорови („Службен весник на Република Македонија“ бр.62/2006, 150/2010 и 96/2019)

Здружение на млади правници <https://myla.org.mk/analizi/>

Конвенција за статусот на бегалците од 28 јули 1951 година и протокол за статусот на бегалците од 31 јануари 1967 година достапна на <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=6231cffa4>

Кошевалиска, О., Максимова, Е., (2020) Меѓународно казнено право. Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

Судска анализа, квалификување за меѓународна заштита (директива 2011/95/ЕУ)
Судската заштита на правото на азил во Северна Македонија низ практиката на
управните судови, ЗМПМ на [https://myla.org.mk/wp-
content/uploads/pdf/Analiza_Sudska_zashtita.pdf](https://myla.org.mk/wp-content/uploads/pdf/Analiza_Sudska_zashtita.pdf)